

МАТЕРІАЛИ І ДОСЛІДЖЕННЯ З АРХЕОЛОГІЇ ПРИКАРПАТТЯ І ВОЛИНИ

ВИПУСК 10

ЛЬВІВ 2006

*ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ
750-РІЧЧЮ ЛЬВОВА
і 100-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
АРХЕОЛОГА ОЛЕКСІЯ РАТИЧА*

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ІМ. І. КРИП'ЯКЕВИЧА
ЛЬВІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЛКП "АРХЕОЛОГІЧНО-АРХІТЕКТУРНА СЛУЖБА м. ЛЬВОВА"

**МАТЕРІАЛИ І ДОСЛІДЖЕННЯ
З АРХЕОЛОГІЇ
ПРИКАРПАТТЯ І ВОЛИНИ
ВИПУСК 10**

Львів 2006

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
IVAN KRYPIAKEVYCH INSTITUTE OF UKRAINIAN STUDIES
L'VIV CITY COUNSEL
LCE "ARCHAEOLOGICAL-ARCHITECTURAL SERVICE OF L'VIV"

**MATERIALS AND STUDIES
ON ARCHEOLOGY OF SUB
-CARPATHIAN AND VOLHYNIAN AREA
VOLUME 10**

L'viv 2006

УДК 902.2 (477.8) ”.../12”
ББК Т4 (237Ук3) я 43
М-34

Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. Вип. 10. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2006. – 351с.

У збірнику вміщено статті та публікації матеріалів з нових археологічних пам’яток заходу України, наукові розробки територіально-хронологічних проблем і культурно-історичних аспектів; розглядаються питання історіографії та історії археології

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д.і.н., академік НАН України *Ярослав Ісаєвич*, д.і.н., член-кореспондент НАН України *Володимир Баран*, д.і.н., професор *Денис Козак*, д.і.н. *Леонід Мацкевий*, д.і.н. *Олександр Ситник* (відповідальний редактор), к.і.н. *Віра Гупало* (відповідальний секретар)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

д.і.н., професор *Іон Винокур*,
д.і.н., професор *Лариса Крушельницька*

Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України

Редакційна рада:

к.і.н. *М. Бандрівський*, к.і.н. *В. Войнаровський*,
к.і.н. *В. Цигилик*, к.а. *Ю. Лукомський*, *Д. Павлів*,
В. Петегирич, *В. Конопля*

Комп’ютерна верстка:
Н. Булик, Р. Коропецький
Переклад на англійську:
Р. Коропецький та автори

Тексти публікуються, переважно, в авторській редакції

© Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України та автори статей

Обкладинка:

Реконструкція гончарної печі римського часу. Експозиція Археологічного музею Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України.

Фортитул:

Скроневе кільце, кін. Х – поч. ХІ ст., с. Берестяне на Волині. Розкопки В. Гупало у 1987 р.

ISBN 966-02-3997-1

УДК 902.2 (477.8) ”.../12”
ББК Т4 (237Ук3) я 43
М-34

Materials and studies on archeology of Sub-Carpathian and Volhynian area. Volume 10.

– L'viv: Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2006. – 351 p.

The collection contains articles and publications of materials from new archaeological sites of the West of Ukraine, explorations in research problems of cultural and historical aspects, investigations of questions of historiography and history of archeology

EDITORIAL STAFF:

Professor member of the National Academy of Sciences of Ukraine *Iaroslav Isaievych*,
professor, corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine
Volodymyr Baran, professor *Denys Kozak*, professor *Leonid Matskevych*,
professor *Olexander Sytnyk* (chief editor),
Dr. *Vira Hupalo* (main secretary)

REVIEWERS:

professor *Ion Vynokur*,
professor *Larysa Krushelnyska*

Recommended for publication by the Scientific council of
Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies

Editorial council:

Dr *M. Bandrivs'kyj*, Dr *V. Vojnarovs'kyj*,
Dr *V. Cyhykyk*, Dr *J. Lukoms'kyj*, Dr *Pavliv*,
V. Petehyrych, *V. Konopljia*

Computer modeling:
N. Bulyk, *R. Koropetskyi*
Translation into English:
R. Koropetskyi and authors

Texts of publications are given generally at authors' editing

© by Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences
of Ukraine and authors of articles

Cover illustration:

Reconstruction of Roman time pottery oven. Exposition of Archeological museum of Ivan
Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine
Fortile illustration: Temporal ring, end of X – beginning of XI century. Excavated by
V. Hupalo in 1987

ISBN 966-02-3997-1

ЗМІСТ

<i>Володимир Петегурич. Олексій Ратич – дослідник пам'яток княжої доби Прикарпаття і Волині.....</i>	<i>11</i>
--	-----------

ПІДСУМКИ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Вадим Степанчук. Нижній і середній палеоліт України: хронологічні рамки, антропологічний тип носіїв культури, основні місцезнаходження решток викопних людей.....</i>	<i>17</i>
<i>Олександр Ситник. Варіабельність левалуазьких індустрій середнього палеоліту заходу України.....</i>	<i>50</i>
<i>Микола Бандрівський. Проблеми етно-культурної атрибуції пам'яток на Північно-Західному Поділлі, Волинській височині і прилеглому Поліссі наприкінці середнього і пізньому періодах епохи бронзи.....</i>	<i>72</i>
<i>Йосип Кобаль. Бронзові казани у верхів'ї Дністра.....</i>	<i>92</i>
<i>Володимир Цигилик. До питання зародження скляного виробництва на Прикарпатті.....</i>	<i>100</i>
<i>Ігор Возний. Шляхи утворення слов'яно-руських міст X – XIV ст. у межиріччі Верхнього Прута та Середнього Дністра.....</i>	<i>107</i>
<i>Ярослав Дашкевич. Степові держави на Поділлі та в Західному Причорномор'ї як проблема історії України XIV ст.....</i>	<i>112</i>

РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Василь Олійник, Ярослав Михайлівський. Пшеворське поховання поблизу с. Шипівці на Тернопільщині.....</i>	<i>122</i>
<i>Володимир Цигилик, Володимир Касюхнич. Черняхівське поселення біля села Тарасівки.....</i>	<i>124</i>
<i>Ярослав Оницьук. Археологічні дослідження поселення Дудин II у 2003 р.....</i>	<i>134</i>
<i>Віктор Войнаровський. Поселення доби середньої бронзи Калинівка II на Яворівщині (Львівська область).....</i>	<i>143</i>
<i>Дмитро Павлів. Пам'ятки кінця доби бронзи – початку ранньозалізного періоду з с. Ульвівки на Сокальщині.....</i>	<i>154</i>
<i>Віра Гупало. Середньовічний цвинтар при костелі св. Андрія у Дубні.....</i>	<i>166</i>
<i>Володимир Шишак, Юрій Лукомський. Результати археологічно-архітектурних досліджень на вулиці Руській у Львові.....</i>	<i>185</i>
<i>Наталя Войцещук, Тарас Милян, Олег Осаульчук. Археологічні дослідження у Жовкві.....</i>	<i>194</i>

ЗНАХІДКИ ТА ВІДКРИТТЯ

<i>Віталій Конопля. Скарб крем'яних виробів з Івано-Франківська.....</i>	<i>201</i>
<i>Віталій Конопля. Рідкісний тип кам'яної булави з фондів Львівського історичного музею.....</i>	<i>209</i>
<i>Микола Бандрівський, Віталій Конопля. Нові знахідки наверхів булав і бойового молота доби енеоліту – ранньої бронзи з Верхнього Подністров'я.....</i>	<i>211</i>
<i>Jerzy Kuśnierz. Skarb wyrobów brązowych ze Szczepieszyna w Powiecie Zamojskim jako przykład powiązań terytorium grupy ulwóweckiej z kulturą wysoką.....</i>	<i>215</i>
<i>Сергій Пивоваров. Вироби дрібної кам'яної пластики з давньоруських пам'яток Буковини.....</i>	<i>224</i>
<i>Віталій Конопля, Володимир Петегурич. Енколпійон із Млинова.....</i>	<i>231</i>
<i>Юлія Мисько. Давньоруські прикраси з Недобоївського городища.....</i>	<i>233</i>
<i>Роман Берест. Середньовічний натільний хрестик з Унева.....</i>	<i>237</i>
<i>Anna Drązkowska. Jedwabna odzież grobowa z XVII i XVIII wieku wydobyta w kościele p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Dubnie (Ukraina).....</i>	<i>239</i>

ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ

<i>Віра Гупало, Наталя Булик.</i> Розвідкові роботи в басейні р. Вишні.....	247
<i>Михайло Бігус.</i> До археологічної карти Тернопілля: нові пам'ятки на волино-подільському порубіжжі.....	252
<i>Андрій Гавінський.</i> Археологічні розвідки у верхів'ях рік Ставчанки, Старої та Щирця.....	259
<i>Ярослав Погоральський.</i> Археологічні розвідки на території Мостиського та Яворівського районів у 2003 році.....	267
<i>Павло Пеняк.</i> Археологічні старожитності у Зведенні пам'яток історії і культури Закарпатської області.....	272

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Роман Дмитрук.</i> Реконструкція природних умов часу формування лесово-грунтової пачки багатопарової палеолітичної стоянки Великий Глибочок I (на основі малакофауни).....	277
<i>Ольга Олійник.</i> Скіфо-сарматські музичні інструменти (за матеріалами археологічних розкопок на території України).....	283
<i>Ірина Зінків.</i> Давньослов'янські ліроподібні гусли VI-XIV ст.: проблеми генези та пошуки вихідного прототипу.....	291

З ІСТОРІЇ АРХЕОЛОГІЇ

<i>Наталя Булик.</i> З історії археологічних досліджень у Східній Галичині в XIX – на початку XX ст.....	298
<i>Тарас Романюк.</i> Навчання та дослідницька праця Ярослава Пастернака у період еміграції (1920-1928).....	318
<i>Оксана Старчук.</i> Спогади про батька.....	329

РЕЦЕНЗІЇ. КОНФЕРЕНЦІЇ

<i>Віктор Войнаровський.</i> Wandalowie. Strażnicy bursztynowego szlaku. Katalog wystawy – Lublin-Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2004. – 374 с. ілл. – огляд-рецензія.....	334
<i>Олександр Ситник.</i> На шляху до “концептуальної археології” регіональних досліджень...(Перша та Друга Міжнародні наукові конференції “Археологія заходу України”. 2004. 2005).....	344
<i>Леонід Мацкевий, Галина Панахид.</i> Міжнародна наукова конференція “Польські та українські геологічні дослідження (2004-2005) в Старуні – місці знахідок шерстистих носорогів та інших вимерлих хребетних” (24-25 листопада 2005 р., м. Краків, Польща).....	349

CONTENT

<i>Volodymyr Petehyrych. Olexij Ratych – researcher of the Medieval sites of Sub-Carpathian and Volhynian area.....</i>	<i>11</i>
---	-----------

THE RESULTS OF REGIONAL RESEARCH

<i>Vadym Stepanchuk. Low and Upper Paleolithic of Ukraine: chronological frames, anthropological type of the cultures carriers, basic places of the remains of prehistoric man.....</i>	<i>17</i>
<i>Olexander Sytnyk. Variability of Levalloisian industries of Middle Paleolithic of Western Ukraine.....</i>	<i>50</i>
<i>Mykola Bandrivs 'kyj. Problems of ethnic-cultural attribution of the sites in North-Western Podillja, Volhynian highland and adjacent Polissja during the final stage of middle – late periods of Bronze Age.....</i>	<i>72</i>
<i>Josyp Kobal'. Bronze pots in Upper Dnister.....</i>	<i>92</i>
<i>Volodymyr Cyhylyk. To the question of the appearance of glass manufacture in Sub-Carpathian area.....</i>	<i>100</i>
<i>Ihor Voznyj. The ways of formation of Old Rus' towns of X-XIV centuries in the basins of Upper Prut and Middle Dnister.....</i>	<i>107</i>
<i>Jaroslav Dashkevych. Steppe states in Podillja and Western Black Sea area as a problem of the history of Ukraine of XIV century.....</i>	<i>112</i>

THE RESULTS OF FIELD INVESTIGATIONS

<i>Vasyl Olijnyk, Jaroslav Mykhajlovs 'kyj. Pshevors'ka culture burial near Shypivtsi (Ternopil' region).....</i>	<i>122</i>
<i>Volodymyr Cyhylyk, Volodymyr Kasjukhnych. Chernjakhiv culture settlement near Tarasivka.....</i>	<i>124</i>
<i>Jaroslav Onyschuk. Archaeological research in settlement Dudyn-II in 2003.....</i>	<i>134</i>
<i>Victor Voynarovskij. Settlement of the Middle bronze age Calynivca II on Yavorivshyna (Lviv region).....</i>	<i>143</i>
<i>Dmytro Pavliv. Sites of the end of Bronze Age – beginning of Early Iron Age from Ul'vivok in Sokal' district.....</i>	<i>154</i>
<i>Vira Hupalo. Medieval cemetery of st. Andrij Roman Catholic church in Dubno.....</i>	<i>166</i>
<i>Volodymyr Shyshak, Yrij Lukoms 'kyj. Results of archaeological and architectural investigations on Rus'ka St. in L'viv.....</i>	<i>185</i>
<i>Natalia Wojcieszchuk, Taras Mylyan, Oleg Osaulchuk. Archaeological research in Zhovkva.....</i>	<i>194</i>

FINDS AND DISCOVERIES

<i>Vitalij Konoplja. The hoard of flint artifacts from Ivano-Frankivs'k region.....</i>	<i>201</i>
<i>Vitalij Konoplja. The rare type of stone mace from the collection of the Historical museum in Lviv.....</i>	<i>209</i>
<i>Mykola Bandrivs 'kyj, Vitalij Konoplja. New finds of mace's and battle-hammer's heads of the period of Eneolithic-Early Bronze Age from Upper Dnister region.....</i>	<i>211</i>
<i>Jerzy Kuśnierz. Hoard of bronze artifacts from Szczebrzeszyn as an example of connection of the territory of Ulwqówek group with Wysocko culture.....</i>	<i>215</i>
<i>Serhij Pyvovarov. Artifacts of miniature stone plastic from Old Rus' sites of Bukovina.....</i>	<i>224</i>
<i>Vitalij Konoplja, Volodymyr Petehyrych. Encolpion from Mlyniv.....</i>	<i>231</i>
<i>Julia Mys 'ko. Old Rus' decorations from Nedobojivs'ke hill-fort.....</i>	<i>233</i>
<i>Roman Berest. The Medieval little cross from Univ.....</i>	<i>237</i>
<i>Anna Drązkowska. Silk dress from burials of XVII-XVIII centuries, discovered in former Bernardynian church in Dubno.....</i>	<i>239</i>

TO ARCHAEOLOGICAL MAP

<i>Vira Hupalo, Natalia Bulyk.</i> Surveys in Vyshnja River basin.....	247
<i>Mykhailo Bigus.</i> To archaeological map of Ternopil region: new sites on Volyn-Podillja border.....	252
<i>Andrij Gavins'kyj.</i> Archaeological surveys in basin of upper stream of Stavchanka, Stara and Schyrets' Rivers.....	259
<i>Jaroslav Pohoralskiy.</i> Archaeological surveys on the territory of Mostys'ka and Javoriv districts in 2003.....	267
<i>Pavlo Penjak.</i> Archaeological sites and artifacts in catalogue of the monuments of history and culture of trans-Carpathian region.....	272

INTERDISCIPLINARY RESEARCH

<i>Roman Dmytruk.</i> Reconstructions of environment from the period of formation of less-soil multilayered Paleolithic site Velykyj Glybochok I (on the base of malakofauna).....	277
<i>Olha Olijnyk.</i> Scythian and Sarmatian musical instruments (on the base of archaeological research on the territory of Ukraine).....	283
<i>Iryna Zin'kiv.</i> Old Slavic lyre-like huslas of VI-XIV centuries: issues of development and searching for prototype.....	291

FROM THE HISTORY OF ARCHAEOLOGY

<i>Natalia Bulyk.</i> From the history of archaeological research in Eastern Halychyna in XIX – beginning of XX centuries.....	298
<i>Taras Romanjuk.</i> Jaroslav Pasternak's study and research activity during emigration period (1920-1928).....	318
<i>Oxana Starchuk.</i> Remembrances about father.....	329

CRITICAL REVIEWS. CONFERENCES

<i>Victor Vojnarovs'kyj.</i> Wandalowie. Strażnicy bursztynowego szlaku. Katalog wystawy – Lublin-Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2004. – 374 p. ill. – critical review.....	334
<i>Olexander Sytnyk.</i> On the way to “conceptual archaeology” of regional investigations (First and second International scientific conferences “Archaeology of Western Ukraine”. 2004. 2005).....	344
<i>Leonid Matskevyy, Halyna Panakhyd.</i> International scientific conference “Polish and Ukrainian geological researches (2004-2005) in Starunja – place of discovery of woolly rhinoceroses and other extinct vertebrates” (November 24-25, 2005, Krakow, Poland).....	349

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АА – Археологический альманах. Донецк
АВ – Археологические вести. Санкт-Петербург
АДУ – Археологічні дослідження на Україні. Київ
АЭАЕ – Археология, этнография и антропология Евразии. Новосибирск
АЗ – Археологические записки. Ростов-на-Дону
АИЧПЕ – Ассоциация по изучению четвертичного периода Европы. Ленинград-Москва-Новосибирск
АО – Археологические открытия. Москва
АП УРСР – Археологічні пам'ятки УРСР. Київ
АС – Археологический съезд
АСГЭ – Археологический сборник Государственного Эрмитажа. Ленинград
БІЕВ – Буковинський історико-етнографічний вісник. Чернівці
БКИЧП – Бюллетень Комиссии по изучению четвертичного периода. Москва
БМОИП – Бюллетень Московского общества испытателей природы. Москва
ДАЛО – Державний архів Львівської області.
ЗНТШ – Записки Наукового Товариства ім.Т.Г.Шевченка. Львів
ЗОАО – Записки Одесского Археологического Общества. Одесса
ІГ НАНУ – Інститут географії Національної академії наук України. Київ
ИИМК РАН – Институт истории материальной культуры Российской академии наук. Санкт-Петербург
КДУ – Кам'яна доба України. Київ
КСИА АН СССР – Краткие сообщения Института археологии АН СССР. Москва
КСИА АН УССР – Краткие сообщения Института археологии АН УССР. Киев
КСИИМК – Краткие сообщения Института истории материальной культуры АН СССР. Москва
ЛІМ – Львівський історичний музей
ЛОИА - Ленинградское отделение Института археологии АН СССР.
МАСП – Материалы по археологии Северного Причерноморья. Одесса
МГУ – Московский государственный университет.
МДАПВ – Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. Київ-Львів
МИА СССР – Материалы и исследования по археологии СССР. Москва-Ленинград
МНМ – Мифология народов мира. Энциклопедия. Москва
НА ІУ НАН України – Науковий архів Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України
НТШ – Наукове товариство ім. Т.Шевченка
ПССИАЕ – Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології
ПСРЛ – Полное собрание русских летописей. Москва
СА – Советская археология. Москва
САИ – Свод археологических источников. Москва-Ленинград
СЭ – Советская этнография. Москва
ССПК – Старожитності степового Причорномор'я і Криму. Запоріжжя
РАС – Рятівна археологічна служба. Львів
ТКИЧП – Труды комиссии по изучению четвертичного периода. Москва
УІЖ – Український історичний журнал. Київ
ЦДІАУЛ – Центральний державний історичний архів України у Львові
ERAUL – Études et recherches archéologiques de l'université de Liège
FQ – Folia Quaternaria. Kraków
JWP – Journal of the World Prehistory
MSROA – Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego. Rzeszów
MZKHD – Mitteilungen der Zentral-Kommission für Erforschung und Unterhaltung der Kunst- und historischen Denkmäler. Wien
PA – Památky Archeologické. Praha
Prz. A – Przegląd Archeologiczny. Poznań-Wrocław
PE – Préhistoire Européenne. Paris
SA – Slovenska Archeologia. Bratislava
SP – Stratum plus. Санкт-Петербург-Кишинев-Одесса
WA – Wiadomości Archeologiczne. Warszawa
ZOW – Z Otchłani Wieków. Poznań-Warszawa
ZWAK – Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej. Kraków